

18/1

Det norska meddelandet i Spetsbergsfrågan

är från två synpunkter ägnat att väcka tillfredsställelse. Bestämt framhålles dels att Norges suveränitet över Spetsbergen förblir orubbad, dels att en för Norge och Ryssland "gemensam ordning beträffande försvaret av ögruppen" icke skall komma till stånd utan godkännande av Spetsbergskonventionens signatär-makter. Detta utesluter emellertid icke att själva försvarsplanen måste ge anledning till oro. Norges medverkan till den innebär i själva verket att Norge förklarar sig önska att ryssarna på ett speciellt sätt — sannolikt genom militära baser — bidrar till försvaret av ett norskt territorium. Att det här i grunden är fråga om ryska militära anstalter mot USA eller båda de anglosachsiska makterna är uppenbart. Med andra ord: ett norskt område skall ställas till Rysslands förfogande — i större eller mindre grad — med tanke på en krigisk konflikt mellan stormakterna. Tanken erinrar om det svensk-finska förslaget till gemensamt försvar av Åland som utarbetades 1938—1939 och vars förverkligande strandade på Rysslands motstånd. Den nu framlagda planen, likaväl som den s. k. Stockholmsplanen i Ålandsfrågan, måste framstå åtminstone som ett steg hän emot partitagande i en konflikt. Stockholmsplanen var såtillvida oskyldigare som det här gällde för två småstater att gemensamt försvara ett för bådas självständighet viktigt område; den norsk-ryska överenskommelsen innebär att en småstat åt en stormakt bereder möjligheter att utnyttja en del av småstatens område vid ett stormaktskrig.

Enligt den norska kommunikén har Sveriges regering redan under senhösten 1946 underrättats om planen. Efter allt att döma har emellertid den svenska utrikesnämnden icke fått tillfälle att diskutera saken. Detta är i hög grad anmärkningsvärt; än en gång visar regeringen bristande vilja till kontakt med riksdagen. Professor Herlitz motion om mera intimt samarbete mellan regeringen och utrikesnämnden får genom detta förhållande ökad aktualitet.

18/1

På några punkter kräver ovan refererade uttalanden kommentarer. Ingen har beskyllt fru Brunius för nazistsympatier eller nazistkurtis. Där emot har antytts att Dramatens verksamhet i viss utsträckning bestämts av politiska hänsyn, av vilja att stå väl med Tyskland. Fru Brunius klarlägger nu att denna antydning var än mera befogad än Dagens Nyheter visste. Turnén till Berlin "var ett önskemål från samlingsregeringens sida" och "företogs med hr Bagges goda minne". I så hög grad var det alltså här fråga om en politisk aktion! Hur inslytad även den svenska regeringen var i den tyska kulturpropagandan ger detta meddelande ett gott vittnesbörd om Steinbecks ockupationsdrama fick fru Brunius inte spela på grund av informationsstyrelsens och utrikesdepartementets inskridande. Teaterchefen har alltså i fråga efter fråga ställts under politisk kontroll.

Dagens Nyheter har påstått att "under de mörkaste krigsåren" (1940—42) inga norska eller danska pjäser gavs. Detta var ett litet misstag, som uppriktigt beklagas. "Hedda Gabler" och en norsk komedi spelades. Men sådana pjäser vilka under dessa år kunnat vara av betydelse för den nordiska gemenskapen undveks. Att Munks "En idealist" gavs på våren 1945 — alltså då krigets utgång för länge sedan var klar — bör man inte skryta med.

Fru Brunius är entusiastisk över sin egen repertoar. Detta är förklarligt; ingen har misstänkt henne för att — utom av politiska skäl — spela pjäser som hon tycker illa om eller undvika pjäser som hon tycker om. En ingående diskussion om pjäsvalet kan i detta sammanhang ej komma i fråga. Naturligtvis har Dramaten spelat många goda pjäser och låtit bli att spela många dåliga. Men en betydande sakkunnig opinion har, vilket icke lär vara teaterledningen obekant, ansett tendensen till beskedlig underhållning vara alltför påtaglig för att utan kritik kunna tolereras på nationalscenen.

Huvudpunkten i Dagens Nyheters underledare — att teaterstyrelsen nästan genomgående består av personer i 65—70-årsåldern utan speciella kvalifikationer — går fru Brunius förbi. Där om är intet att säga.

ras betydelse har icke ägt rum under senare år; snarare kan det påstås att tidningsringarna blivit mindre framträdande, särskilt genom Northcliffegruppens uppdelning. I andra länder från vilka uppgifter finns — såsom de nordiska staterna och Schweiz — existerar inga större tidningskombinationer. Att ett och samma företag ger ut en morgontidning och en aftontidning av självständig karaktär — i stället för flera upplagor av samma tidning, som tidigare tycks ha varit mera vanligt — är knappast en företeelse att räkna med i detta sammanhang.

*

Den kritik av pressen som framkommit särskilt inom socialdemokratien grundar sig sannolikt huvudsakligen på andra motiv än de oklara föreställningarna om monopolistiska tendenser. Pressen är mindre radikal, i varje fall mindre socialistiskt färgad än väljarkåren, och detta anses på många håll innebära ett slags orättvisa.

Detta förhållande är så välkänt att en närmare bevisföring är överflödig. Överallt synes situationen vara densamma: de mera radikala och särskilt de socialistiska tidningarna är jämförelsevis svaga. Några markanta exempel! Vid 1936 års amerikanska presidentval var i femton undersökta större städer 71 procent av tidningarna (om man utgår från upplagorna) mot den radikale Roosevelts, men endast 31 procent av väljarna röstade på Roosevelts republikanske motkandidat. Vid andra undersökta val har läget varit detsamma. En överväldigande majoritet av de stora engelska tidningarna är konservativa eller liberala; den enda stora arbetartidningen, Daily Herald, har mindre än två miljoner exemplar, medan på de tre eller fyra största borgerliga tidningarna kommer över åtta miljoner. I Schweiz, Danmark och Norge har konservativa och liberala tidningar flera gånger så stora upplagor som den socialistiska pressen. I Sverige kan beräknas att de socialistiska tidningarna omfattar mindre än en femtedel av hela pressen. På många håll är de liberala tidningarna särskilt starka. Icke minst är detta fallet i Sverige. I Stockholm torde dessa tidningar svara för omkring 75 procent av de samlade upplagorna, medan folkpartiet har mindre än 25 procent av rösterna.

Här måste emellertid viktiga distinktioner göras. De borgerliga tidningarna — för att använda denna sammanfattande beteckning — torde i regel vara mindre starkt politiskt